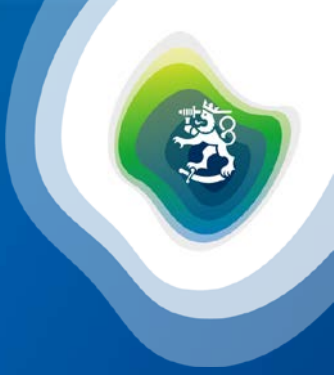

Maa- ja metsätalousministeriö

Lohiregaali

*”Valtion yksinomainen lohen ja meritaimenen kalastusoikeus
Perämeressä ja Pohjanlahteen laskevissa suurissa virroissa.”*

Regaalioppi on alkujaan feodaalisesta Italiasta oleva oppi kruunun regaalista omaisuuserien valtaamisen oikeudellisena perustana.

Regaalilla tarkoitettiin kruunulle kuuluvia oikeuksia yleensä.

Regaali-oikeuksia oli kahdentyyppisiä regalia majora ja regalia minora, ensimmäinen tarkoitti muun muassa lainsäädäntö- ja tuomiovaltaa, kun taas jälkimmäiseen kuuluivat kuninkaan oikeudet tuloa tuottaviin oikeuksiin, kuten kalastukseen.

Lohiregaaliselvityksistä

- Kalastuslakia valmisteltaessa eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta käsitellyt epäselviä kalastusoikeuksia mietinnössään (31/2014 vp) seuraavasti:
- *”Valiokunta korostaa Pohjois-Suomen erityisperustieisiin kalastusoikeuksiin ja reagaleoikeuteen vielä liittyvien epäselvyyksien systemaattista selvittämistä ja ratkaisemista siten, että oikeudellisesta epävarmuudesta päästään tulevaisuudessa eroon. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan pitänyt oikeustilan selkeyttämistä perusteltuna...erityisesti regaleoikeuden osalta tarvitaan vielä lisäselvityksiä, jotta **mahdollisesti tarvittavat uudet linjaukset tai oikeustilan säilyttäminen voidaan toteuttaa hallitusti.**”*
- **Maa- ja metsätalousministeriö lähtenyt selvittämään lohiregaalia tilamaalla tutkimuksia ja lausuntoja:**
- Juha, Joonas: Valtion lohiregaali –tutkimus valtion erityisestä oikeudesta lohen ja meritaimenen kalastukseen Pohjanlahteen laskevissa suurissa virroissa.
 - Joonan tutkimuksessa käyty läpi se, miten keskiajan lopulla, jolloin Suomi oli osa Ruotsin valtakuntaa, Kruunu otti lohikalastukset talonpojilta asteittain itselleen **hallintopäätöksin, mutta ei säätämällä asiasta ajanmukaisella lainsäädännöllä.**
- Hollo, Erkki: Lausunto lohiregaali historiallisen kehityksen merkityksestä nyky-lainsäädännössä ja lohiregaalin asemasta tänä päivänä.
 - **Lohiregaali on osa voimassaolevaa lainsäädäntöämme, ja siitä luopuminen vaatisi lainsäädäntötoimia.**
 - **Lohiregaalista luopuminen ei voi myöskään aiheuttaa valtiolle korvausvelvollisuutta,** valtion toteuttaessa voimassaollutta oikeustilaa.
 - Lohiregaali tunnustettu myös oikeuskäytännössämme johdonmukaisesti vähintään valtion lohikalastusten määräämisperusteena.

Lohiregaali lainsäädännössä

- Kalastuslain 9 §:ssä säännellään valtion *yksityisistä kalastuksista* ja niiden pidättämisestä siellä, missä ne *vanhastaan ovat valtiolla olleet*.
- Tällaisiin kalastuksiin kuuluvat myös lohiregaaliin perustuvat kalastukset vesioikeudellisten kylänrajojen sisäpuolisilla meri- ja sisävesialueilla.
- Lohiregaali merkitsee siten poikkeusta kalastuslain (KalL 379/2015) 5 §: n pääsääntöön, jonka mukaan kalastusoikeus kuuluu vesialueen omistajalle. Tästä syystä valtion lohiregaalia ei tule sekoittaa siihen vaihtoehtoon, että valtio voi olla kalastusoikeuksien haltija myös vesialueen omistuksen perusteella.
- Rajajokialueen kalastusta säädellään Suomen ja Ruotsin välisellä rajavesistösopimuksella (SopS 91/2010) ja sen osana olevalla Tornionjoen kalastussäännöllä.
- Tornionjoen kalastussäännön 17 §: n mukaan viranomaiset voivat sopia jokialueen muiden kalastusoikeuden haltijoiden kanssa yhteisestä kalastusluvasta, joka oikeuttaa kalastukseen kalastuslupa-alueella valtakunnanrajasta riippumatta siellä, missä ”oikeus lohen tai taimenen kalastukseen kuuluu valtiolle”

Lohiregaali oikeuskäytännössä

- Suomen oikeuskäytännössä lohiregaali on liittynyt lähinnä vesien patoamisesta ja säännöstelystä aiheutuneisiin korvausoikeudenkäynteihin, mutta asiaa on sivuttu myös muissa yhteyksissä.
- Esimerkiksi Kemijoen ja Iijoen voimalaitosrakentamisen yhteydessä patoamisesta aiheutuneiden vahinkojen korvaamista koskevissa päätöksissään vesiylioikeus katsoi selvitettyksi, että *Kemijoen ja Iijoen vesistöissä sekä niiden edustan merialueella lohen ja meritaimenen kalastusoikeus kuuluu valtiolle sen yksinomaisen regaali-oikeutena* (9.6.1982; VYO 41/1978, 6.4.1984; VYO 80/1978)
- Ruotsissa korkein oikeus (HD) on käsitellyt riita-asian pääkysymyksenä lohiregaalia vuosina 1951 ja 1967. Varhaisemmassa HD:n ratkaisussa oli kyse Tornionjoen Pellon yläpuolisista sivujoista, missä kalastusoikeuden katsottiin kuuluvan kokonaan vesialueen omistajalle. Jälkimmäinen koski aluetta jokisuulta Pelloon, siinä HD:n enemmistö katsoi lohenkalastuksen kuuluvan valtiolle.
- Ruotsin korkeimman oikeuden ratkaisut vaikuttavat Suomessa käytännössä Tornion-Muonion-Könkämäenon yhteislupa-alueen järjestäytymiseen ja lupatulojen jakautumisen.

Nykyään lohiregaaliin perustuvia kalastuksia on kolmenlaisia:

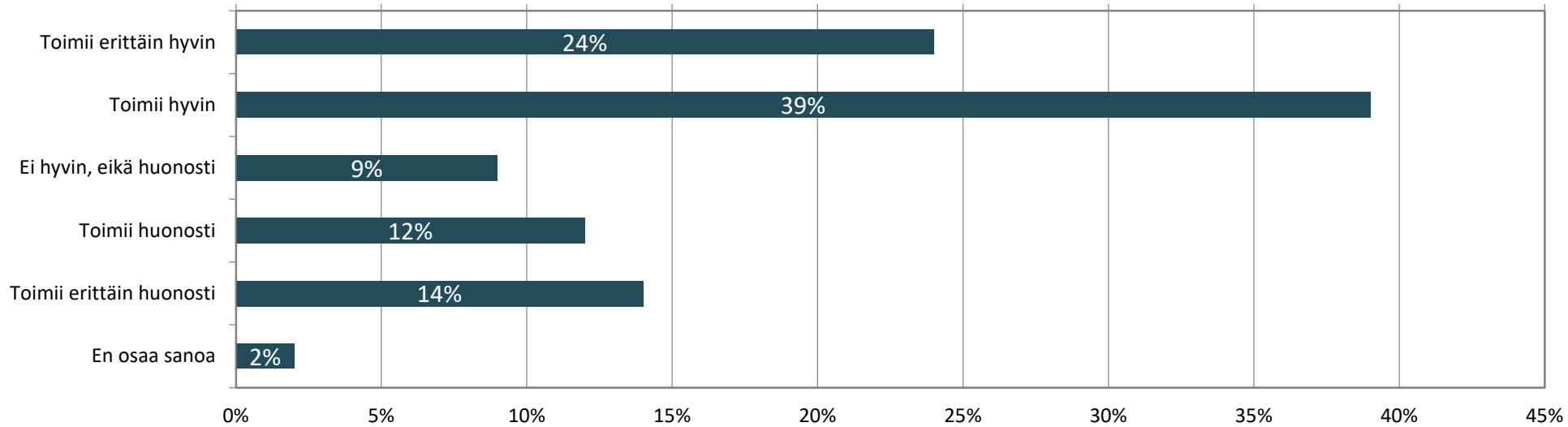
1. Valtio on Tornion-Muonionjoen ja Könkämäenon yhteislupa-alueen osapuolena lohiregaaliin perustuen siten, että lupatulot tuloutetaan osittain valtioille ja osittain yhteisluvassa oleville alueen muun kalan kalastusoikeuksien haltijoille. (Tornionjoen kalastussääntö 17 §)
2. Metsähallitus vuokraa KalL 9 §: n valtion yksityisiä kalastuspaikkoja kaupalliseen kalastukseen.
3. Lohiregaali on vuokrattu Kiiminkijoella Kiimingin kalastusalueelle.

Webropol-kysely lohiregaalista

- Lohiregaalista toteutettiin kaikille avoin webropol-kysely aikavälillä 18.4.-25.5.2018.
- Kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa mielipidettä lohiregaaliin, sen soveltamistilanteisiin sekä mahdolliseen lohiregaalista luopumiseen.
- Kyselyyn vastasi 122 henkilöä, vastaajaryhmät koostuivat:
 - **1. Vesialueen omistaja/ -osakas (n27)**
 - **2. Rajajokialueen kunnissa asuva vapaa-ajan kalastaja (n22)**
 - **3. Ulkopaikkakuntalainen vapaa-ajan kalastaja (n39)**
 - **4. Kaupallinen kalastaja (n6)**
 - **5. Kalastusmatkailuyritys (n5)**
 - **6. Järjestön-, organisaation-, sidosryhmän- ja viranomaisen edustaja (n16)**
 - **7. Muu (n6)**

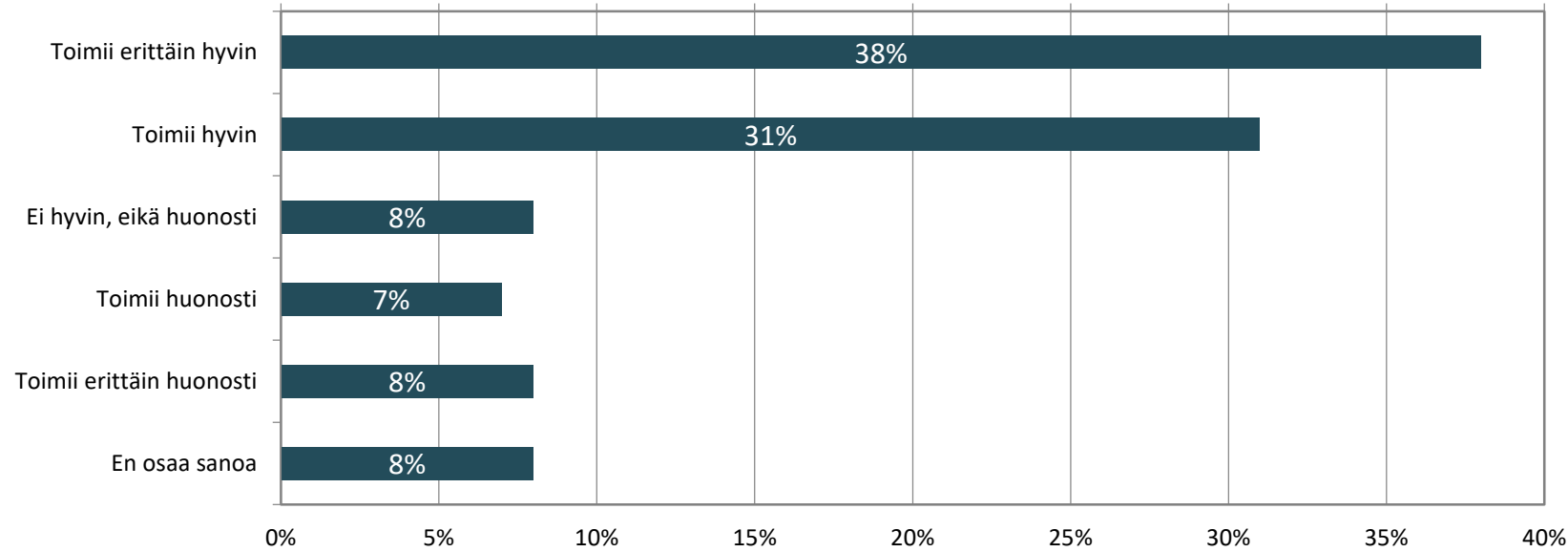
1. Miten arvioitte nykyistä valtion lohiregaalin toimivuutta?

1. Miten arvioitte nykyistä valtion lohiregaaliin toimivuutta?

Ryhmä	Toimii erittäin hyvin	Toimii hyvin	Ei hyvin, eikä huonosti	Toimii huonosti	Toimii erittäin huonosti	En osaa sanoa
Vesialueen omistaja/ -osakas	3	7	3	5	6	1
Rajajokialueen kunnissa asuva vapaa-ajan kalastaja	9	9	2	1	1	0
Ulkopaikkakuntalainen vapaa-ajan kalastaja	10	22	2	2	3	0
Kaupallinen kalastaja	2	1	0	0	1	2
Kalastusmatkailuyritys	1	4	0	0	0	0
Järjestö, Organisaatio, Sidosryhmä, Viranomainen	3	2	3	4	3	0
Muu	0	1	1	2	2	0

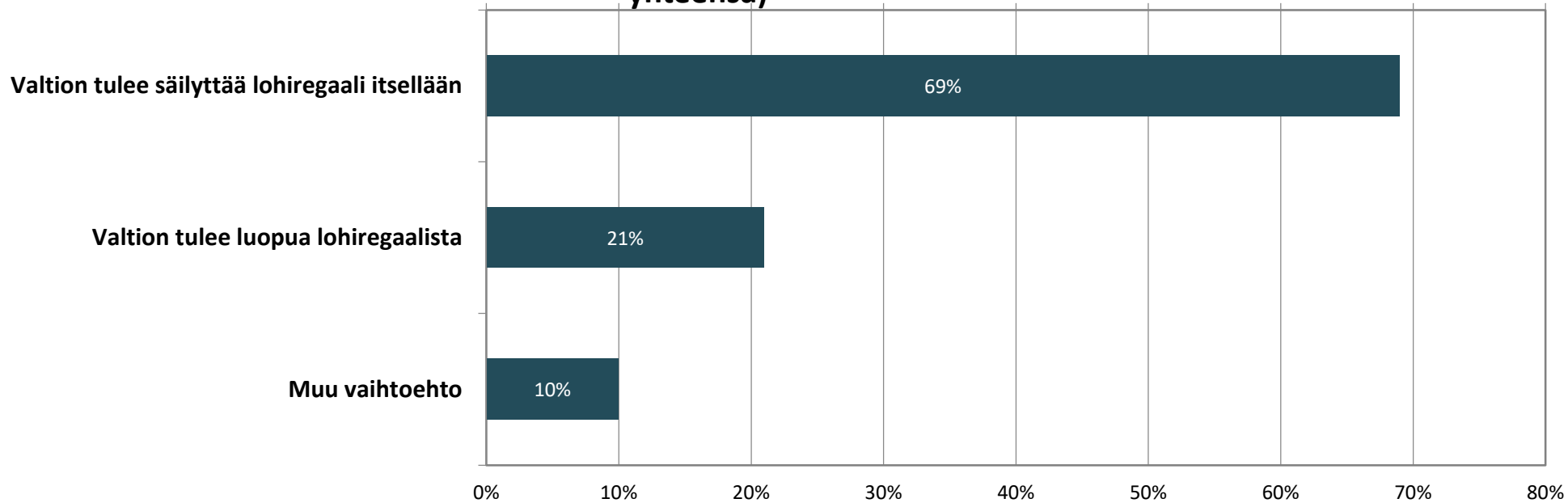
3. Miten arvioitte nykyisen Tornion-Muonionjoen-Könkämäenon viehekalastuksen yhteislupa-alueen toimivuutta? (kaikki ryhmät yhteensä)

Ryhmä	Toimii erittäin hyvin	Toimii hyvin	Ei hyvin, eikä huonosti	Toimii huonosti	Toimii erittäin huonosti	En osaa sanoa
Vesialueen omistaja/ -osakas	7	6	3	3	5	1
Rajajokialueen kunnissa asuva vapaa-ajan kalastaja	10	8	3	1	0	0
Ulkopaikkakuntalainen vapaa-ajan kalastaja	19	15	1	2	1	1
Kaupallinen kalastaja	1	0	0	0	1	4
Kalastusmatkailuyritys	4	1	0	0	0	0
Järjestö, Organisaatio, Sidosryhmä, Viranomainen	3	5	0	2	2	2
Muu	0	1	3	0	0	1

6. Miten näette, että nykyinen valtion lohiregaali tulisi järjestää tulevaisuudessa? (kaikki ryhmät yhteensä)

Ryhmä	Valtion tulee säilyttää lohiregaali itsellään	Valtion tulee luopua lohiregaalista	Muu vaihtoehto
Vesialueen omistaja/ -osakas	11	11	4
Rajajokialueen kunnissa asuva vapaa-ajan kalastaja	19	2	1
Ulkopaikkakuntalainen vapaa-ajan kalastaja	31	4	2
Kaupallinen kalastaja	5	1	0
Kalastusmatkailuyritys	5	0	0
Järjestö, Organisaatio, Sidosryhmä, Viranomainen	7	4	4
Muu	2	2	1

Yhteenveto webropol- kyselyn tuloksista

- Kyselyn perusteluissa nousi esiin etenkin T-M-K yhteislupa-alueen toimivuus
 - Lohiregaalista luovuttaessa pelättiin etenkin lupa-alueiden pirstaloitumista ja siitä aiheutuvaa haittaa kalastusmatkailulle.
 - Nykyistä oikeustilan säilyttämistä kannatettiin nimenomaan tilanteen ***vakaudella, ennustettavuudella ja pysyvyydellä.***
 - Kyselyn vastauksissa ja vastausten perusteluissa nousi esiin tarkoituksenmukaisuusnäkökulmien lisäksi myös ***lohiregaalin legitimitetin kyseenalaistaminen***, ja toivottiin kalastuslain pääsäännön mukaista lohen- ja meritaimenen kalastusten sisällyttämistä vesialueen omistukseen.
 - Vaikka kyselyyn vastattiin innokkaasti, edelleen tarvetta saada esille mielipiteitä koko jokivarren kattavasti
- Avoimia keskustelutilaisuuksia jokivarressa.

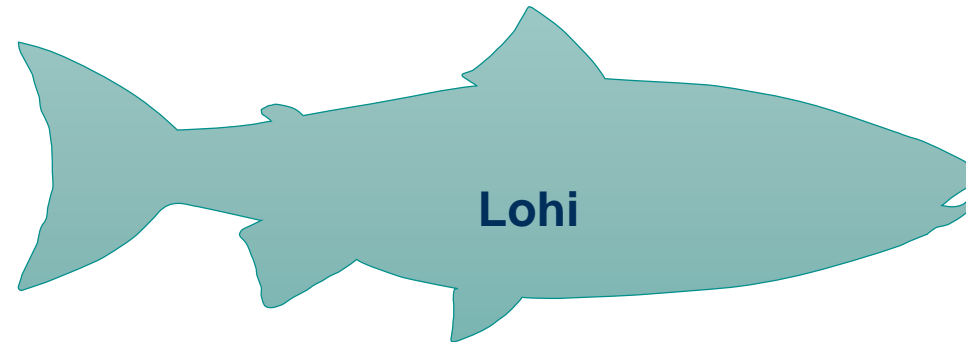
Kalastusoikeuksien käyttöön liittyvät kysymykset

Erityisperusteiset kalastusoikeudet

- Kalastusoikeus toisen kylän vesialueelle, onko niitä?

Tornionjoen rajajokisopimus

- T-M-K yhteislupa-alue, yhteislupa-alueen tulevaisuus ilman lohiregaalia?

Koskitilat

- Koskikauppojen kauppakirjoissa pidätetyt kalastusoikeudet, vaikutus suhteessa kiinteistöjen uusiin omistajiin nähden ?

Kaupallinen kalastus

- yksityisten kalastuspaikkojen vuokraus, vaikutus kaupalliseen kalastukseen, vuokrahintojen nousun kautta, mikäli kalastukset yksityisten omistuksessa valtion sijaan ?

Erityisperusteiset kalastusoikeudet

- Rajajokisopimuksen esitöissä velvoitetaan Maanmittauslaitosta käynnistämään erityisperusteisten kalastusoikeuksien selvittämiseksi tarpeelliset kiinteistön määritystoimitukset sopimusalueella.
- Maanmittauslaitos lähti selvittämään Perämeren ja Tornion-Muonionjoen epäselviä kalastusoikeuksia vuosina 2014-2015.
- Väestöllä voi olla *erityisperusteisia oikeuksia kalastukseen (kalastusoikeus toisen vesialueelle, oman vesioikeudellisen kylän rajojen ulkopuolella)*. Kiinteistölle kuuluvat erityisperusteiset kalastusoikeudet tulisi kiinteistönmuodostamislain (KML 554/1995) 101 §: n mukaan selvittää ja ratkaista kiinteistön määritystoimituksessa.
- Erityisperusteisten kalastusoikeuksien olemassaoloa selvitettiin muun muassa Lappeankoskella, Matkakoskella, Iijoella ja Kukkolankoskella. Näillä kaikilla alueilla lopputuloksena oli, ettei alueille voitu vahvistaa kiinteistörekisteriin merkittäviä erityisperusteisia kalastusoikeuksia.
- Erityisperusteisen kalastusoikeuden olemassaolo todettiin ja merkittiin kiinteistörekisteriin sen sijaan Kuusiluodon ja Sassin saaristolla Perämerellä. Lopputuloksesta valitettiin maa- ja metsätalouden ministeriön, joka katsoi, että:
 - *”..kalastuspaikat ovat olleet tiedossa ja käytössä niin pitkään, että ylimuistaisen nautinnan edellytykset täyttyvät. Vaikka kalastuspaikkojen käyttö on viime vuosina voinut joltain osin olla vähäisempää, ei näiden oikeuksien voida katsoa lakaneen”*
- KKO ei myöntänyt valituslupaa, joten Lapin käräjäoikeuden maa- ja metsätalouden tuomio (M15/8372) on lainvoimainen.

Koskitilat

- Tornion, Ylitornion, Pellon ja Kolarin kuntien alueella käytännössä kaikki koskialueet ovat muodostettu koskitiloiksi, jotka ovat vesivoimayhtiöiden omistuksessa. Koskitilat muodostavat pinta-alaltaan merkittävän osuuden T-M-K yhteislupa-alueesta.
- Koskitiloja muodostettiin etenkin toisen maailmansodan päättymisen aikoihin tarkoituksena valjastaa koskivoima sähköntuotantoon. Koskitila muodostui niin, että koskivoiman ostaja (*energiayhtiö*) osti vesialueen omistajilta (*tilan omistaja, jakokunta yhdessä*) koskivoimaa ja muodosti lohkomalla koskitilan omaksi, muusta vesialueesta erilliseksi, kiinteistörekisteriyksiköksi.
- Koskikauppojen kauppakirjoihin kirjattiin useita eri sanamuotoja käyttäen ehtoja, missä myyjäpuoli pidätti itsellään kalastusoikeuden. Tarkoituksena oli, että vesi-/koskivoima siirtyi kaupassa ostajille ja kalastusoikeus jäi myyjille.
- Oikeuskäytännössä (mm. KKO 1971 n:o 971) ja Maanmittauslaitoksen lausunnossa vuodelta 2014 koskikauppojen kauppakirjojen kalastusoikeudellisesta merkitystä on tulkittu niin, että koskikauppojen kauppakirjoissa myyjillä pidätetyt kalastusoikeudet ovat olleet myyjien henkilökohtaisia käyttö- /nautintaoikeuksia, eikä niillä siten ole vaikutusta oikeutetun tai rasitetun kiinteistön uusiin omistajiin nähden.
- Kauppakirjoilla ei siten ole syntynyt jakolain (604/1951) 37 §:n tai muun oikeusperusteen tarkoittamia kiinteistön ulottuvuuteen kuuluvaa kalastusrasitetta koskitilojen alueelle.
- Tornionjoelle perustettu ainakin 1 yhteisalue lain 3 §:n 2 mom. tarkoittama *erityisen etuuden osakaskunta*, missä kalastusten käyttöön liittyvää äänivaltaa käyttävät koskitilan omistaja + muut (koskitilan) kalastusoikeuksien haltijat.

Eteneminen jatkossa

Lohiregaali

- Neuvottelukunnan perustaminen, johon kattava edustus joen eri osista:
 - osakaskunnat, esim. 1-2 edustajaa / kunta, metsähallitus, matkailuyrittäjät, yhteislupatoimikunta maa- ja metsätalousministeriö, Maanmittauslaitos, Metsähallitus ja asiantuntijoita kuultavaksi jne.

Epäselvät kalastusoikeuksien käyttöön liittyvät kysymykset Tornion-Muonionjoella

- Kysymys on aina yksilöllisten erityisperusteisten kalastusoikeuksien olemassaolosta ja käytöstä, jolloin lähtökohtaisesti tarpeen tapauskohtainen arviointi.
- Kuitenkin nyt jo nähtävillä tehtyjen selvitysten, toimitusten ja oikeuskäytännön perusteella yleiskuva, joka saatava tiedotettua osapuolille.
- Lisäselvitykset tarpeen asiantilan selkeyttämiseksi.

Kiitos!